

**Комунальний заклад вищої освіти
«ВІННИЦЬКА АКАДЕМІЯ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»**
21050 м.Вінниця, вул.Грушевського, 13, тел./факс 55-65-60,
E-mail: bil@mail.vinnica.ua

Лабораторія біології та екології

Опаренюк Г.А.,
завідувач лабораторії
біології та екології

ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
Організація освітнього процесу
відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти.
Особливості навчання предметів «біологія», «біологія і екологія»
у 2026/2027 навчальному році

I. Нормативно-правова база

У 2026/2027 навчальному році у закладах загальної середньої освіти освітній процес спрямовано на реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898, зі змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 30.08.2022 № 972; Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392, з урахуванням досягнень упровадження концептуальних засад реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» та подолання викликів, зумовлених особливостями освітнього процесу в умовах воєнного стану, зокрема подолання освітніх втрат.

Звертаємо увагу на те, що Державний стандарт базової середньої освіти (2020 р.) поетапно впроваджується з 01 вересня 2022 року, отже у 2026 / 2027 навчальному році його впроваджуватимуть для учнівства 7-9-х класів. Учні 10-11-х класів закладів загальної середньої освіти продовжують навчатися за Державним стандартом базової і повної загальної освіти (2011 р.).

7-9 класи Біологія

Базовий навчальний предмет «Біологія» у 7-9 класах буде викладатися відповідно до Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти, затвердженої наказом МОН України від 19.02.2021 № 235 (в редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 17.08.2026 № 1430).

На основі Державного стандарту, відповідно до «Концептуальних засад реформування середньої школи «Нова українська школа» і Типової освітньої програми розроблено три **модельні навчальні програми** для навчального предмета «Біологія. 7-9 класи», які мають гриф Міністерства освіти і науки України. Програми розміщено на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України за покликанням: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku> .

Модельна навчальна програма обирається учителем біології на увесь цикл базового предметного навчання (7-9 класи), оскільки кожна з них має свої особливості щодо реалізації завдань біологічної освіти. Для класів, які розпочинатимуть навчання на тому ж циклі базової середньої освіти, у наступних роках можуть бути обрані МНП інших авторських колективів. Різні класи однієї паралелі можуть навчатися за різними МНП.

На основі обраної МНП вчитель біології розробляє навчальну програму, яку схвалює педагогічна рада й затверджує директор закладу освіти. Навчальні програми можуть розроблятися на весь цикл предметного вивчення (7-9 клас), або на окремі класи навчання.

Вимоги до МНП та **навчальних програм** зазначені у додатку 6 до Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти.

У навчальній програмі вчитель визначає **кількість годин**, яка необхідна на досягнення результатів навчання учнів, змісту тієї чи іншої теми та видів навчальної діяльності. Типовий навчальний план для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти з навчанням українською мовою (додаток 3 до Типової освітньої програми) містить кількість годин на тиждень з розрахунку мінімального навчального навантаження на вивчення окремих предметів у 7-9-х класах. На вивчення біології у 7-9-х класах **мінімальна кількість складає по 2 години** на тиждень. Заклад освіти може збільшити кількість годин на вивчення біології шляхом перерозподілу

між освітніми компонентами, враховуючи особливості організації освітнього процесу в закладі освіти й індивідуальні освітні потреби здобувачів освіти до максимальної кількості годин.

На основі навчальної програми вчитель складає **календарно-тематичне планування** з урахуванням навчальних можливостей учнів класу. Календарно-тематичне планування розробляється вчителем у довільній формі, у тому числі з використанням друкованих чи електронних джерел. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів та поурочних планів-конспектів є індивідуальним рішенням вчителя. Встановлення універсальних стандартів таких документів у межах закладу загальної середньої освіти міста, району чи області не передбачено законодавством.

З метою планування освітнього процесу з урахуванням навчальних можливостей і потреб учнів доцільно зберігати гнучкість календарно-тематичного плану протягом року й, за потреби, корегувати терміни опрацювання тем відповідно до результатів засвоєння навчального матеріалу. Впродовж навчального року учитель може робити зміни в календарно-тематичному плануванні, відповідно до того, як учні засвоїли навчальний матеріал. Головним завданням для вчителя є забезпечення досягнення учнями обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом для певного циклу навчання.

Оцінювання результатів навчання здійснюється з урахуванням вимог Державного стандарту базової середньої освіти відповідно до наказів Міністерства освіти і науки України:

- від 04.05.2026 р. №722 «Про затвердження системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 24 червня 2026 р. за № 922/46316 (зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства освіти і науки України від 29 червня 2026 року №1001).
- від 14.08.2026 р. № 1427 «Про затвердження Рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 5-9 класів закладів загальної середньої освіти».

II. Організація освітнього процесу

На початку навчального року з метою організації ефективного освітнього процесу особливу увагу рекомендовано приділити повторенню базових умінь і навичок. Перші уроки мають сприяти відновленню навичок навчальної діяльності, актуалізації опорних знань, моніторингу освітніх втрат та створенню позитивної мотивації до подальшого навчання. З метою організації роботи з надолуження освітніх втрат вчителям рекомендовано провести діагностику сформованості результатів навчання. Первинні діагностувальні роботи варто провести на початку навчального року, семестру або перед вивченням нового тематичного розділу для визначення рівня готовності учнів до подальшого навчання. Після проведення корекційної роботи доцільно провести вторинні діагностувальні роботи, щоб оцінити динаміку навчальних досягнень учнів і визначити, наскільки вдалося усунути виявлені прогалини. Результати діагностування необхідно врахувати при плануванні реалізації навчальної програми у досягненні учнівством очікуваних результатів. Діагностувальні роботи є інструментом формувального оцінювання. **Результати діагностувальних робіт не враховуються під час поточного чи підсумкового оцінювання.**

Учитель має **академічну свободу** у виборі й застосуванні технологій навчання, зважаючи на новації і методики навчання, свій методичний досвід роботи, умови освітнього процесу, особливості учнів конкретного класу. Відповідно до логіки компетентнісного підходу акценти у вивченні біології зміщено на розвиток умінь і навичок і передбачають системне застосування наукових досліджень, технологій інтерактивного навчання, розвитку критичного мислення і проєктної технології.

Відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти метою природничої освітньої галузі є формування в учнів природничо-наукової компетентності як базової. Центром навчання мають стати три взаємопов'язані методичні акценти:

- системне бачення природи;
- наукове пояснення на основі доказів;
- застосування знань у життєвих контекстах.

Системне бачення природи.

Системне навчання відбувається постійно – під час планування діяльності; пошуку й аналізу інформації; розв'язування проблемних

питань; створення моделей як засобів для пізнання певних об'єктів; аналізу результатів, формулювання висновків при проведенні досліджень тощо. Учні мають усвідомити, що природні об'єкти та явища існують не ізольовано, а як взаємопов'язані системи. Учні мають навчитися визначати елементи системи, встановлювати зв'язки між ними та прогнозувати наслідки зміни окремих компонентів. Такий підхід формує вміння бачити причинно-наслідкові зв'язки та прогнозувати наслідки природних і антропогенних процесів.

Наукове пояснення на основі доказів.

Дослідницька діяльність має на меті сформувати навички розв'язування як навчальних, так і життєвих проблем. Вона передбачає як планування та виконання експериментів, так і пошук та узагальнення інформації, перетворення інформації з однієї форми на іншу, її математичну обробку. При вивченні біології дослідницька діяльність може бути реалізована через практичні та лабораторні роботи і дослідження, дослідницький практикум, наукові дослідження, спостереження, моделювання, проекти тощо. Дидактична функція досліджень полягає в тому, що саме у ході їх виконання має відбуватись пізнання світу живої природи, усвідомлення його розмаїття і закономірностей. У ході дослідницької роботи вчителю необхідно подбати про те, щоб учні зрозуміли мету дослідження, його виконання було пізнавальним і посилюючим, а результатом дослідження виступали нові знання.

До дослідницьких умінь належать уміння: бачити проблему, висувати запитання й формулювати гіпотези, визначати способи розв'язання проблеми й обирати оптимальний, визначати послідовність дій при проведенні дослідження, систематизувати інформацію, планувати й проводити експеримент / спостереження, фіксувати результати дослідження, аналізувати й інтерпретувати їх, робити висновки, представляти результати дослідження та проводити рефлексію.

Одним із ключових результатів навчання є розвиток уміння аргументувати власні висновки. Учні мають не лише відповідати на запитання, а й обґрунтовувати свої твердження, спираючись на результати спостережень, експериментів, вимірювань, статистичних матеріалів, моделей і наукових фактів.

Важливо систематично формувати навичку ставити запитання: «Які дані підтверджують цей висновок?», «Чи достатньо доказів для такого

твердження?», «Які існують альтернативні пояснення?». Саме така логіка відповідає дослідницькому способу пізнання природи.

Застосування знань у життєвих контекстах.

Одним із сучасних та ефективних підходів при організації освітнього процесу є поєднання реальних наукових даних і тематичних досліджень. Пов'язуючи наукові концепції з реальним їх застосуванням у повсякденному житті, вчителі можуть продемонструвати практичну значущість того, що вивчають учні на уроці. Кожна тема має допомагати учням зрозуміти, як природничі знання використовуються для розв'язання реальних проблем. Доцільно розглядати питання здоров'я людини, енергетичної безпеки, використання природних ресурсів, зміни клімату, екологічної відповідальності, сучасних технологій, біотехнологій, якості води, харчування та сталого розвитку. Саме життєвий контекст забезпечує усвідомлене засвоєння навчального матеріалу й підвищує навчальну мотивацію. Так у 8 класі на уроках під час виконання практичних / проектних робіт доцільно формувати й розвивати навички учнів самостійно вимірювати функціональні показники організму (об'єм легенів, частоту серцевих скорочень, артеріальний тиск), аналізувати результати, порівнювати їх із середніми віковими нормами та робити висновки про стан власного організму, визначати можливості для їх удосконалення. Такий підхід до навчання забезпечує розвиток умінь критично й системно мислити та розв'язувати проблеми, пов'язані із життям.

Урок залишається основною формою організації освітнього процесу.

Ефективний урок – це не про кількість матеріалу, а про залучення учнівства, їхню активність і розуміння. Його структура забезпечує реалізацію принципів Нової української школи, а зміст і методи орієнтовані на формування життєвих умінь, розвиток інтелектуального та ціннісного потенціалу учнів.

Учителю, визначивши тему й мету уроку та відібравши необхідний зміст, обладнання й засоби навчання, необхідно продумати форми та методи організації діяльності учнів, які мають бути спрямовані на реалізацію груп очікуваних результатів навчання. А це можливо лише при органічному включенні учнів у процес пізнання нового. Досягнення учнями результатів навчання можливе, якщо вони усвідомлюють необхідність навчання, розуміють мету і способи її досягнення. Основними чинниками успіху

вчителя на уроці є спільні з учнями цінності і цілі, ефективна комунікація та прозорі, чіткі й зрозумілі правила взаємодії.

Плануючи урок варто визначити один біологічний процес або закономірність, яку учні мають **зрозуміти**, а не лише запам'ятати.

Учні і вчитель спільно визначають дії, необхідні для досягнення мети уроку. Мета уроку має виходити з очікуваних результатів навчальної програми і має бути вимірюваною, чіткою, конкретною та зрозумілою для учнів.

Мотивація навчальної діяльності учнів. Нове поняття учні сприймають значно краще, якщо спочатку стикаються з проблемою або явищем, яке можуть пояснити власним досвідом. Тому доцільно розпочинати вивчення нової теми із запитання, практичної ситуації, кейсу, короткого відео або проблемного завдання.

Діяльнісний блок уроку – це етап, під час якого учні засвоюють нову інформацію через активну діяльність: досліджують, експериментують, створюють власні продукти навчальної діяльності. Він базується на концепції "навчання через діяльність", що є ключовим принципом Нової української школи. Навчання відбувається у співпраці, дискусії, через виконання спільних завдань.

Практична спрямованість. На цьому етапі основним завданням учителя є не збільшення обсягу інформації, а забезпечення її цілісного осмислення та перенесення у практичні життєві ситуації. Саме тому навчання має бути спрямоване на розвиток природничо-наукової грамотності, яка виявляється у здатності пояснювати природні явища, аналізувати інформацію, оцінювати докази, приймати обґрунтовані рішення та відповідально діяти у взаємодії з природним і соціальним середовищем. Отримані знання застосовуються учнями для аналізу та оцінки інформації, розв'язання практичних проблем та прийняття відповідальних рішень. Знання з біології поєднуються з хімією, фізикою, математикою, а також з особистим досвідом учня.

Отже, діяльнісний блок на уроці біології це центральний етап, де учні стають активними суб'єктами навчання: дослідниками, творцями, партнерами у навчанні, а знання перетворюються на досвід і життєві компетентності.

Завершує урок **рефлексивний етап**. Він передбачає спільне обговорення вчителем й учнями діяльності: чи досягнуто мети уроку,

здійснення учнями самоаналізу діяльності та її результатів. Якщо після уроку учень може власними словами пояснити, чому відбувається певне явище (наприклад, як успадковуються ознаки або як організм підтримує сталість внутрішнього середовища) – мети досягнуто. Цей елемент є складовою формувального оцінювання. Рефлексія виступає не лише підсумком даного уроку, але допомагає у постановці мети наступного.

Для підвищення інтересу до вивчення живої природи багато дозволяють зробити **домашні завдання**, які орієнтують учнів на самостійну дослідницьку діяльність. В залежності від мети уроку та ступеня її досягнення варто обрати домашнє завдання, яке сприятиме безперервному навчанню біології. Якісне домашнє завдання – це місток між уроками, який підтримує інтерес учнів до біології. Домашні завдання можуть мати різний формат: дослідницькі – пошук джерел та інформації, міні-дослідження; творчі – написання есе, створення інфографіки, постерів; практичні – розв’язування вправ, кейсів, задач; рефлексивні – самооцінка роботи на уроці, відгук на урок, есе; підготовчі – підготовка до дискусії, добір прикладів, опрацювання нової інформації.

Отже, домашнє завдання – це продовження уроку, а не його завершення та важливий інструмент розвитку самостійності, відповідальності, творчості та вміння застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Наведений приклад структури уроку може стати орієнтиром для конструювання вчителем навчальних занять під час вивчення біології.

Оцінювання результатів навчання учнів 7-9 класів має здійснюватися відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти; нормативного документа «Рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів 5-9 класів закладів загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 14.08.2026 № 1427; Системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 04.05.2026 № 722.

Відповідно до нормативних документів об’єктом оцінювання є досягнення учнями результатів навчання, визначених Державним стандартом базової середньої освіти, що упорядковані й уточнені на рівні модельної навчальної / навчальної програми як очікувані результати навчання, яких учні мають досягти під час опанування тем, розділів

програми. Очікувані результати навчання, передбачені навчальною програмою на відповідний період (семестр / навчальний рік), є основою для планування освітнього процесу й оцінювання в закладі освіти, зокрема під час визначення семестрових і річної оцінок.

***Результати навчання** – це знання, уміння, навички, ставлення, цінності, набуті в процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, виміряти й оцінити та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми на кожному рівні (циклі) загальної середньої освіти.*

Оцінювання – процес спостереження за навчальною та пізнавальною діяльністю учнів, а також процес опису, збору, фіксування та інтерпретації інформації про освітній процес і результати навчання учнів.

Оцінка є результатом оцінювання, що відображає рівень досягнення учнем очікуваних результатів навчання, визначених відповідною навчальною програмою.

Виставляючи оцінку, учитель має співвідносити її з відповідним результатом навчання учня. Оцінка є конфіденційною інформацією, доступною для вчителя, учня та його батьків.

Оцінювання результатів навчання ґрунтується на компетентнісному підході, оскільки вимоги до обов'язкових результатів навчання в Державному стандарті визначено на його засадах. Компетентнісний підхід реалізується через оцінювання результатів навчання, у яких виявляється здатність учня застосовувати знання, уміння, способи мислення, демонструвати ставлення та цінності у відповідній діяльності.

Педагогічний працівник має право на академічну свободу в плануванні оцінювання, самостійного вибору методів та інструментів оцінювання з урахуванням специфіки навчального предмета.

Під час планування й проведення оцінювання вчитель самостійно обирає спосіб фіксування результатів. Оцінювання за групами результатів та їх унесення до класного журналу не є обов'язковими.

Оцінювання результатів навчання учнів має бути справедливим, неупередженим, об'єктивним, незалежним, недискримінаційним та доброчесним. Оцінювання має здійснюватися виключно на основі чітких і зрозумілих для учнів критеріїв. Учитель має надавати якісний зворотний зв'язок учасникам освітнього процесу. Оцінювання здійснюється з дотриманням принципів і правил академічної доброчесності.

Процес оцінювання має враховувати рівень сформованості наскрізних умінь учнів (зокрема, читання з розумінням, критичного та системного мислення, здатності співпрацювати з іншими, розв'язувати проблеми тощо).

Основними видами оцінювання результатів навчання учнів є поточне, формувальне, підсумкове (тематичне, семестрове, річне) оцінювання та державна підсумкова атестація.

Формувальне оцінювання – оцінювання процесу – спрямоване на відстеження динаміки навчального поступу учнів та визначення його навчальних потреб. Воно здійснюється учителем та учнями шляхом взаємооцінювання та самооцінювання. Оцінки, виставлені під час формувального оцінювання, не враховуються при підсумковому оцінюванні. Виставлення оцінок у класному журналі не є обов'язковим, проте за потреби їх можна занести у журнал зробивши відповідний запис «Формувальна» у колонці з датою.

Поточне оцінювання – оцінювання результату – здійснюється на визначених етапах освітнього процесу з метою перевірки відповідності досягнутих результатів очікуванім за допомогою спеціального інструментарію відповідно до критеріїв оцінювання. Поточні оцінки не є обов'язковими на кожному уроці або за кожне виконане завдання.

Підсумкове оцінювання – оцінювання результату – здійснюється шляхом зіставлення досягнутих результатів навчання з очікуваними відповідно до критеріїв оцінювання. Підсумкове оцінювання поділяється на тематичне, семестрове та річне.

Тематичне оцінювання здійснюється на основі поточних оцінок та/або оцінки за підсумкову роботу. Підсумкова робота в кінці вивчення кожної теми не є обов'язковою.

Семестрове оцінювання є узагальненням результатів навчання. Оцінка визначається на основі тематичних оцінок та підсумкових семестрових робіт. Виконання семестрових підсумкових робіт не є обов'язковим. У разі відсутності в учня тематичних оцінок семестрова оцінка виставляється з врахуванням поточних оцінок, отриманих протягом семестру. За результатами семестрового оцінювання визначають одну оцінку.

Не рекомендується визначати семестрову оцінку лише за результатами однієї підсумкової роботи, якщо наявна інша достатня інформація про досягнення учнем результатів за семестр.

Річне оцінювання здійснюється на основі семестрових оцінок. Проведення окремої підсумкової роботи для визначення річної оцінки не передбачено.

Значно спрощується фіксація оцінок у класному журналі. Відтепер поточні та семестрові оцінки можна виставляти без обов'язкового зазначення ГР1, ГР2 або ГР3.

Державна підсумкова атестація передбачає оцінювання відповідності результатів навчання учнів, які завершили здобуття певного рівня повної загальної середньої освіти, вимогам державних стандартів загальної середньої освіти на відповідному рівні. Особливості її проведення, вимоги до змісту та критерії оцінювання визначає Міністерство освіти і науки України в установленому законодавством порядку.

Шкали оцінювання результатів навчання:

- дихотомічна шкала («зараховано» / «незараховано»);
- вербальна шкала – передбачає оцінювання за допомогою словесних формулювань;
- рівнева шкала – визначає чотири рівні: початковий (П), середній (С), достатній (Д), високий (В);
- бальна шкала – передбачає використання 12-бальної системи (від 1 до 12).

Для учнів 7-9 класів формувальне оцінювання здійснюється за вербальною, рівневою або бальною шкалами (без урахування його результатів під час підсумкового оцінювання), а поточне та підсумкове оцінювання здійснюються за бальною шкалою.

Загальні критерії оцінювання результатів навчання учнів (додаток до Системи та критеріїв оцінювання) визначають єдині підходи до встановлення рівня результатів навчання учнів, розроблено на засадах компетентнісного підходу з урахуванням інтегрованих показників навчальної та пізнавальної діяльності учнів:

- когнітивні процеси;
- навчальна діяльність;
- рівень самостійності;
- рівень комунікації та взаємодії;
- частота вияву умінь.

Загальні критерії оцінювання є основою для розроблення закладами освіти критеріїв оцінювання за освітніми галузями (навчальними предметами / інтегрованими курсами).

Планування оцінювання є складником освітнього процесу. Тому вчитель на початку навчального року самостійно визначає кількість і частоту різних видів оцінювання. Це може відображатися у навчальній програмі, календарно-тематичному плані. Процедури проведення оцінювання, а також види діяльності, результати яких підлягають оцінюванню, визначає учитель відповідно до Рекомендацій щодо оцінювання.

Під час оцінювання результатів навчання важливо враховувати дотримання здобувачами освіти принципів **академічної доброчесності**. До початку виконання завдання чи підсумкової роботи вчитель має чітко визначити та повідомити учням умови та порядок виконання роботи, допустимі джерела інформації, види допомоги, можливість співпраці, використання цифрових інструментів та засобів штучного інтелекту. Несамостійно виконане завдання вважається не виконаним і не підлягає оцінюванню. Факт порушення академічної доброчесності фіксують у документі про результати оцінювання в спосіб, визначений закладом освіти, що має бути відображено в критеріях, правилах і процедурах оцінювання закладу освіти.

У 7-9 класах закладів загальної середньої освіти пропонується працювати за підручниками, що за результатами конкурсного відбору отримали гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України». Електронні версії підручників для вивчення біології розміщені за покликанням: <https://pidruchnyk.com.ua/7klas/biologija7/>

Використання навчальних посібників, зошитів з друкованою основою, що доповнюють зміст підручників, і утворюють разом з ними навчальні комплекти, є не обов'язковим і може мати місце в освітньому процесі лише за умови дидактичної доцільності навчальних видань для реалізації нових підходів у роботі з учнями, дотримання вимог щодо уникнення перевантаження учнів та добровільної згоди усіх батьків учнів класу на фінансове забезпечення.

10-11 класи Біологія і екологія

Відповідно до Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня, затвердженої наказом МОН України від 20.04.2018 № 408, предмет «Біологія і екологія» у 10-11 класах вивчається:

на рівні стандарту - 2 години на тиждень;

на профільному рівні - 5 годин на тиждень.

Програма з біології і екології для 10-11 класів закладів загальної середньої освіти: **рівень стандарту**, затверджена наказом МОН від 23.10.2017 № 1407.

Програма з біології і екології для 10-11 класів закладів загальної середньої середньої освіти: **профільний рівень**, затверджена наказом МОН від 23.10.2017 № 1407.

Програми розміщено на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України за покликанням:
<https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv> .

Оцінювання навчальних досягнень учнів 10-11 класів здійснюється відповідно до Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти, затверджених наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 13.04.2011 №329.

Основними видами оцінювання є поточне і підсумкове (тематичне, семестрове, річне). Для перевірки навчальних досягнень учнів доцільно використовувати різні форми контролю: усне опитування, самостійні письмові роботи, електронні, комбіновані роботи, тестування, контрольні роботи. Обов'язковим є проведення не менше однієї контрольної роботи в семестр, як однієї з форм контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів. Зміст завдань контрольної роботи може охоплювати зміст однієї або декількох взаємопов'язаних навчальних тем. Обов'язковим елементом контрольної роботи мають бути завдання з розгорнутими відповідями, які

вимагають не лише короткої відповіді, але й пояснення, обґрунтування та висловлення власних суджень і спрямовані скоріше на роздуми й використання знань, ніж на просто виклад фактичного матеріалу. Дату проведення контрольної роботи необхідно вказати у календарно-тематичному плані, попередньо узгодивши з адміністрацією закладу. Час проведення контрольної роботи та її зміст визначає вчитель. Контрольні роботи виконуються учнями в зошиті для контролю знань або на окремих проштампованих аркушах паперу та зберігаються в кабінеті біології протягом навчального року.

З метою запобігання перевантаженню учнів проведення тематичної, семестрової чи річної контрольної роботи програмами з біології законодавством НЕ передбачено.

Для ефективної організації освітнього процесу під час дистанційної та змішаної форм навчання доцільно використовувати електронні версії підручників з біології для закладів загальної середньої освіти, які розміщені за покликанням: <https://pidruchnyk.com.ua/10klas/biologija10/>

Чинними залишаються методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу з біології в старшій (10-11 класи) школі закладів загальної середньої освіти, які містяться у листах Міністерства освіти і науки України щодо інструктивно-методичних рекомендацій із базових дисциплін за попередні роки.

На допомогу вчителям біології та учням до нового навчального року продовжують видаватися навчально-методичні та навчальні посібники, орієнтовані на інформаційну підтримку уроків та для самостійної роботи учнів. Вчителям до користування пропонується сайт КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти» (ресурс доступу: <https://academia.vinnica.ua/index.php/en/>) та блог лабораторії біології та екології (ресурс доступу: <https://labecobiolog.blogspot.com/>), створений на базі лабораторії біології та екології КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти», де розміщуються нормативні документи, методичні рекомендації, авторські презентації вебінарів (майстер-класів, воркшопів), новини, події, розробки та презентації до уроків біології, матеріали носіїв ЕПД, фахових і тематичних курсів, Всеукраїнських учнівських олімпіад; анонсуються творчі доробки активних освітян області та України. Запрошуються небайдужі вчителі біології та екології до співпраці.

Використання цифрових ресурсів в освітньому процесі

З метою організації дослідницької діяльності, візуалізації біологічних процесів, формувального оцінювання та надолуження освітніх втрат Міністерство освіти і науки України рекомендує використовувати такі цифрові ресурси:

Назва ресурсу	Функціональність
Всеукраїнська школа онлайн https://lms.e-school.net.ua/	Національна платформа для дистанційного та змішаного навчання. Містить готові курси, відеоуроки, тести і вправи. Учитель може створювати віртуальні класи та призначати домашні завдання.
Діагностичне тестування ВШО https://lms.e-school.net.ua/course_category/diagnostichne-testuvannya/?utm_source=chatgpt.com	Діагностувальні матеріали для первинного та вторинного діагностування за курс 6, 7 та 8 класів.
Освіта для життя https://educationforlife.mon.gov.ua/osvitnia-haluz/pryrodnycha/	Цей ресурс консолідує нормативне забезпечення (державні стандарти, типові освітні програми, переліки компетентностей та прикладний інструментарій: приклади вправ та завдань, готові навчальні матеріали –конспекти, презентації, робочі аркуші; путівники з оцінювання з критеріями та прикладами підсумкових робіт.
Khan Academy (Biology) https://www.khanacademy.org/science/biology	Пояснення складних біологічних процесів, самостійне навчання.

TED-Ed https://ed.ted.com	Мотивація навчальної діяльності учнів, проблемні запитання, короткі наукові відео.
AR Book https://arbook.info	Візуалізація будови клітини, органів, систем організму, моделей ДНК із використанням доповненої реальності, конструювання уроку, персоналізоване навчання.
Pi-stacja https://pistacja.tv	Короткі навчальні відео для повторення та узагальнення.
Цікава наука https://www.youtube.com/@cikavanauka	Сучасні українськомовні відео про біологічні явища та відкриття.
Державний дослідницький університет Колорадо https://phet.colorado.edu/uk/	Інтерактивні симуляції для природничих наук
OLabs https://www.olabs.edu.in/	Інтерактивні симуляції, анімації та лабораторні відео. Поняття та розуміння експерименту. Здатність проводити, записувати та вивчати експерименти

Використані та рекомендовані ресурси

1. Державний стандарт базової середньої освіти.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення 15.08.2026).
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту».
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення 15.08.2026).
3. Лист МОН № 1/17756-26 від 17.08.26 «Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2026/2027 навчальному році».
URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-instruktyvno-metodychni-rekomendatsii-shchodo-vykladannya-navchalnykh-predmetiv-intehrovanykh-kursiv-u-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity-u-20262027-navchalnomu-rotsi> (дата звернення 18.08.2026).
4. Наказ Міністерства освіти і науки України від 04.05.2026 р. №722 «Про затвердження системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 24 червня 2026 р. за № 922/46316 (із змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства освіти і науки України від 29 червня 2026 року №1001)
URL: <https://ips.ligazakon.net/document/re46316?an=1> (дата звернення 19.08.2026).
5. Наказ Міністерства освіти і науки України від 14.08.2026 р. № 1427 «Про затвердження Рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 5-9 класів закладів загальної середньої освіти» URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvanni-a-rezultataiv-navchannia-uchniv-5-9-klasiv-zakladiv-zahalnoi-serednoi-osvity> (дата звернення 18.08.2026).
6. Офіційний сайт КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти».
URL: <https://academia.vinnica.ua/index.php/en/> (дата звернення 19.08.2026).
7. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України.
URL: <https://mon.gov.ua/> (дата звернення 20.08.2026).
8. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року». URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> (дата звернення 14.08.2026).

9. Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти, затверджена наказом МОН України від 19.02.2021 № 235 (в редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 17.08.2026 № 1430). URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2024/09.08.2024/typova-osvitnya-prohrama-dlya-5-9-klasiv-zzso-1120-v-id-09082024.pdf> (дата звернення 14.08.2026).
10. Офіційний сайт Державної установи «Український інститут розвитку освіти». URL: <https://uied.org.ua/> (дата звернення 14.08.2026).